

Упровадження медичних стандартів в травматології та ортопедії на етапі первинної медичної допомоги

С.М. Павленко, О.В. Пелипенко, Ю.М. Півень
ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

У статті розглянуті та проаналізовані питання стандартів, протоколів з травматології та ортопедії на етапі першої медичної допомоги. Запропоновано поліпшення якості впровадження стандартів у лікувальній практиці та на етапах навчання.

Ключові слова: стандарт, стандартизація, протоколи, травматологія і ортопедія, сімейна медицина.

Реформування системи охорони здоров'я України та вищої медичної освіти потребує обов'язкового впровадження новітніх технологій лікування та навчання, основою яких є принцип стандартизації.

Треба чітко розуміти поняття «стандарт». Стандарт – це взірець, еталон, модель, яку приймають за вихідні дані, нормативно-технічний документ, що встановлює одиниці величин, термін та їх визначення, вимоги до продукції і до виробничих процесів, вимоги, які забезпечують безпеку людей і зберігання матеріальних цінностей. Національні медичні стандарти мають відповідати таким вимогам:

- відповідати умовам фінансування;
- бути реальним для виконання;
- мати організаційне призначення;
- забезпечити послідовність технологій надання медичної допомоги.

Мета стандартизації – підвищення якості профілактики і лікувально-діагностичних заходів, вирішення завдань забезпечення і підвищення рівня здоров'я населення. Процес має відповідати принципам одноманітності, актуальності, комплексності, контролю та згоди і в цілому сприяти:

- ефективності та економічності використання трудових і матеріальних ресурсів системи охорони здоров'я;
- захисту інтересів пацієнта на основі забезпечення рівня соціальних гарантій доступності медичної допомоги населенню;
- структурній пропорційності служб системи охорони здоров'я, враховуючи рівні надання допомоги;
- раціональному розподілу фінансових потоків у галузі.

Процес стандартизації в системі охорони здоров'я України розпочався 20 років тому. Першими розробленнями стали «Тимчасові галузеві уніфіковані стандарти медичних технологій діагностично-лікувального процесу стаціонарної допомоги дорослому населенню в лікувально-профілактичних закладах України» і «Тимчасові стандарти обсягів діагностичних досліджень лікувальних заходів та критеріїв якості лікування дітей», затверджені наказом МОЗ України від 27.07.1998 р. № 226. Ті стандарти фактично були переліком діагностичних і лікувальних процедур із зазначенням термінів лікування та очікуваних результатів. Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» (від 05.10.2000 р. № 2017) визначені питання першочергового забезпечення певного мінімуму обсягу та якості медичних послуг. Наказом МОЗ України «Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги» (№ 507 від 28.12.2002 р.) та іншими відповідними наказами було затвер-

джено цілу низку протоколів надання медичної допомоги. Отже, нині в Україні є значна кількість стандартів і протоколів лікування, проте рівень цих розроблень не завжди відповідає міжнародним стандартам, а запровадження їх у клінічну практику обмежується пілотними проєктами. Основою ж надання медичної допомоги на етапі первинної медичної допомоги має стати принцип доказової медицини, згідно з якою використання чи невикористання тих чи інших методів діагностики, лікування та профілактики пошкоджень та захворювань має визначатися їхньою ефективністю або неефективністю доведеною в порівняльних клінічних дослідженнях. «Золотим стандартом» при цьому є рандомізовані контрольовані (перспективні) дослідження з подвійним або потрійним сліпим контролем. За визначенням експертів ВООЗ, гарантією якості медичної допомоги є забезпечення кожному хворому такого діагностично-лікувального комплексу, який мав би оптимальні для здоров'я пацієнта результати відповідно до рівня медичної науки та техніки, а також рівня надання медичної допомоги, яка має бути стандартизована.

Слід очікувати, що запровадження медичних стандартів та клінічних протоколів буде нелегким. Причинами цього є відсутність законодавчо-нормативної бази, недостатнє фінансування, відсутність інформації про затверджені і схвалені МОЗ основні документи за фахом, неготовність фахівців в обласних Управліннях охорони здоров'я прийняти нові підходи та контролювати їх, неготовність та відсутність тренінгових програм із доказової медицини.

До того ж, на жаль, в Україні відсутній єдиний методологічний підхід до розроблення медичних стандартів відповідно до нозологічних форм з травматології та ортопедії (за виключенням дитячої травматології).

Стандартизація медичної допомоги населенню нашої країни тісно пов'язана з питанням страхової медицини та запровадженням у практику формулярної системи. Фактично, формулярна система є комплексом керівницьких методик в охороні здоров'я, спрямованих на використання раціональних методів постачання і використання лікарських засобів із метою забезпечення максимально високої якості медичної допомоги. Основу системи складають узгоджені та прийняті на міжнародному або національному рівні клінічні рекомендації та стандарти лікування. Відомо, що медичні стандарти та формулярні системи різних країн відрізняються між собою. Незважаючи на те що протягом останніх 10 років у МОЗ України розроблені та затверджені окремі медичні стандарти, в практику лікувально-профілактичних закладів вони здебільшого не запроваджені. Обмежені ресурси зобов'язують обирати такі обсяги медичної допомоги, які забезпечують належне медичне обслуговування за наявного обсягу медичної допомоги. Крім того, необхідною передумовою запровадження вже розроблених нормативів (стандартів, протоколів) у практику охорони здоров'я є з'ясування численних юридичних аспектів медичної стандартизації.

На цьому етапі завдання медичної освіти – навчити майбутніх лікарів, лікарів курсантів основам диференціальної

діагностики, оцінювання тяжкості стану, прогнозуванню, лікуванню різних видів пошкоджень та захворювань опорно-рухового апарату з урахуванням стандартів, а надання якісної медичної допомоги – провідна мета діяльності медичного закладу. Особливе значення для формування професійних знань та умінь має і післядипломна освіта, яка продовжує формування молодих спеціалістів біля ліжка хворого, в оглядових та маніпуляційних кабінетах, в операційних. На цьому етапі вивчення стандартів та протоколів лікування хворих за фахом «травматологія та ортопедія» має надзвичайно важливе значення і стає основою діяльності лікаря.

Нами проведений аналіз існуючих робочих навчальних програм з точки зору впровадження медичних стандартів з травматології та ортопедії на етапі первинної медичної допомоги, конкретними цілями яких є:

- Знати основні прояви вродженої та набутої патології опорно-рухового апарату.
- Знати прояви травми та політравми та травматичної хвороби у дітей.
- Надавати невідкладну допомогу при переломах та вивихах кінцівок.
- Проводити реабілітаційну терапію, диспансеризацію.
- Знати ранні прояви гострої та хронічної гнійної інфекції кісток та суглобів у дітей.
- Знати показання для скерування пацієнтів до педіатра, дитячого хірурга та ортопеда.
- Виявляти, систематизувати, аналізувати, проводити диференціальну діагностику основних травматологічних симптомів та синдромів та встановлювати попередній діагноз, складати довготривалий план ведення хворого.
- Знати принципи медичної та трудової експертизи.
- Володіти методикою ведення амбулаторної карти хворого з травматологічними захворюваннями та статистичної документації.
- Знати показання до призначення лабораторних та інструментальних методів дослідження, принципи, які лежать в основі цих обстежень, їх специфічність, чутливість, ризик для пацієнта.
- Вміти інтерпретувати одержану в дослідженнях інформацію, визначати послідовність подальших діагностичних, лікувальних, профілактичних заходів залежно від одержаних результатів.
- Діагностувати вроджені вивихи та аномалії розвитку у дітей в ранні терміни.
- Виконувати:
  - транспортну іммобілізацію при переломах і вивихах, накладання еластичних пов'язок, туге бинтування.

На жаль, змістовний модуль підготовки лікарів на етапі первинної медичної допомоги не стандартизований та не зовсім відповідає головному завданню вищого навчального медичного закладу, а саме:

- навчити бачити індивідуального хворого, що означає долучитися до майстерності лікаря з позиції сучасних знань та вмінь.

Навчання лікарів має послідовний характер. Після базової підготовки лікаря за фахом «загальна практика – сімейна медицина» необхідно продовжувати своє навчання згідно зі стандартизованими програмами в умовах стаціонарів, поліклінік, амбулаторій шляхом співставлення зі стандартами, використовуючи попередні дані анамнезу та дані огляду хворого, на основі провідного клінічного симптому або синдрому, використовуючи знання про людину, її органи та си-

стеми, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, надати першу допомогу при пошкодженнях опорно-рухового апарату різної локалізації як при монотравмі і, особливо, при політравмі з урахуванням виду пошкодження, дотримуючись принципу: «швидко, дбайливо, одночасно»; встановити найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання; призначити лабораторне та інструментальне обстеження хворого; здійснювати диференціальну діагностику захворювань, а також на основі логічного аналізу встановити попередній клінічний діагноз при: вроджених вадах розвитку кістково-м'язової системи, остеомієліті, політравмі, типових переломах плеча, передпліччя, стегна, гомілки, травм таза та хребта, ушкодженнях великих суглобів (кульшового, колінного, гомілково-ступневого, плечового, ліктьового, променево-зап'ясткового).

Вивчаючи стан питання стандартизації з фаху «травматологія і ортопедія» та проводячи аналіз застосування сучасних технологій у травматології та ортопедії, ми дійшли висновку, що насамперед необхідно:

- переглянути програми та навчальні плани підготовки фахівців з урахуванням впровадження стандартизації на первинному етапі навчання та в післядипломний період, особливо для лікарів «загальної практики – сімейної медицини»;
- розробити на рівні головних фахових установ країни протоколи надання першої медичної допомоги на всіх етапах лікування при пошкодженнях та захворюваннях опорно-рухового апарату;
- покращити якість підготовки фахівців через тематичні курси з обов'язковим вивченням стандартів та протоколів, формулярів надання допомоги пацієнтам з пошкодженнями та захворюваннями опорно-рухового апарату, особливо на етапі надання первинної медичної допомоги.

Внедрение медицинских стандартов в травматологии и ортопедии на этапе первичной медицинской помощи

С.Н. Павленко, А.В. Пелипенко, Ю.Н. Пивень

В статье рассмотрены и проанализированы вопросы применения стандартов, протоколов по травматологии и ортопедии на этапе первой медицинской помощи. Предложено улучшение качества внедрения стандартов в лечебной практике и на этапах обучения. **Ключевые слова:** стандарт, стандартизация, протоколы, травматология и ортопедия, семейная медицина.

Implementation of medical standards in traumatology and orthopaedics at the stage of primary care

S.N. Pavlenko, A.V. Pelipenko, Yu.M. Piven

The article reviews and analyzes the application of standards, protocols for trauma and orthopedics at the stage of first aid. Improving the quality of implementation of standards in medical practice and on the stages of learning are suggested.

Key words: standard, standards, protocols, traumatology and orthopedics, family medicine.

ЛІТЕРАТУРА

1. Спільний наказ Міністерства охорони здоров'я України та Академії медичних наук України № 222/33 від 28.04.04;
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 423/59 від 11.09.03;
3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 566 від 23.11.04.